

Skatteutskottets betänkande

1978/79:3

med anledning av motion om ändring i bevissäkringslagen

Motionen

I detta betänkande behandlas motionen 1977/78:1447 av Inger Lindquist (m) och Håkan Winberg (m) vari hemställs att riksdagen hos regeringen begär förslag om ändring i bevissäkringslagen så att

1. den endast skall tillämpas om skälig misstanke om skattebrott föreligger,
2. beslut om säkringsåtgärd endast får fattas av länskatte rätt.

Gällande bestämmelser m. m.

Hösten 1975 antog riksdagen en ny lag, bevissäkringslagen för skatte- och avgiftsprocessen (prop. 1975/76:11, SkU 12, SFS 1975:1027). Denna har ersatt den tidigare lagen (1961:332) om handräckning vid taxeringsrevision – handräckningslagen – och syftar till att på ett smidigare och effektivare sätt än tidigare säkra bevismedel, dvs. räkenskapsmaterial och annat bevismaterial, som det författningsenligt åligger skattskyldig eller avgiftsskyldig att tillhandahålla för granskning.

Bevissäkringslagen är tillämplig på praktiskt taget alla skatter, tullar och avgifter, som kontrolleras av statlig myndighet, med undantag för arvs- och gåvoskatten.

De i lagen föreskrivna säkringsåtgärderna benämns beslag, försegling och eftersökning. Eftersökning och beslag motsvarar närmast handräckning i handräckningslagens mening, medan försegling är ett nytt institut som ställts till granskningsmyndigheternas förfogande. De olika säkringsåtgärderna kan användas var för sig eller i kombination med varandra. Beslut kan dessutom i vissa fall fattas utan att kontakt i någon form dessförinnan tagits med den som berörs av åtgärderna. Beslag sker genom att bevismedel omhändertas, och åtgärden får användas om bevismaterial inte tillhandahålls för granskning eller risk föreligger för att materialet kommer att undanhållas eller förvanskas. Samma villkor föreskrivs för eftersökning, som innebär att förvar eller utrymme får genomsökas för efterforskande av bevismedel. Försegling är närmast ett hjälpmedel för att genomföra beslag eller eftersökning och får användas dels när granskningsmannen inte får tillåtelse att undersöka förvar eller utrymme, dels för att tillfälligt säkra bevismedel, som lämnats kvar hos innehavaren.

Innan beslut om säkringsåtgärd verkställs skall den granskade eller annan hos vilken verkställighet skall ske beredas tillfälle att inställa sig till

förrättningen. Om vederbörande inte inställer sig får verkställighet ske i närvaro av särskilt tillkallat vittne.

Eftersökning i privatutrymme får beslutas endast av länsskatterätt, medan beslut om annan säkringsåtgärd får beslutas av granskningsledaren, dvs. den som i sin tjänst skall övervaka granskningen samt den som särskilt har förordnats att vara granskningsledare. Beslut om säkringsåtgärd skall i princip verkställas av kronofogdemyndighet. Granskningsledaren har rätt att under vissa förutsättningar verkställa beslut, som han själv kan fatta.

Anser den granskade eller annan hos vilken verkställighet sker att bevismedel helt eller delvis bör undantas från granskning därifrån att han har tystnadsplikt om dess innehåll eller innehållet på grund av särskilda omständigheter inte bör komma till annans kännedom, skall han göra ansökan om undantagande hos länsskatterätten. Bevismedel, som enligt länsskatterättens beslut undantagits från granskning, får därefter inte återges eller återopas i granskningsärendet.

Den som berörs av säkringsåtgärden har möjlighet att anföra besvär hos länsskatterätten över beslut och verkställighet enligt bevissäkringslagen. Om särskilt förordnad granskningsledare fattat beslut om säkringsåtgärd, skall beslutet regelmässigt överprövas av den som i sin tjänst har att övervaka granskningen.

Vid behandlingen av förslaget till bevissäkringslag i prop. 1975/76:11 anförde SkU i sitt av riksdagens godkända betänkande SkU 1975/76:12 bl. a. följande:

Genom förslagen i propositionen, som bör ses som ett led i ansträngningarna att successivt förbättra skatte- och avgiftskontrollen, får granskningsmyndigheterna möjlighet att vid behov snabbt tillgripa mer differentierade och till kontrollförfarandet bättre anpassade åtgärder än f. n. för att säkra bevisning i skatte- och avgiftsprocessen. En ökad användning av sådana åtgärder kan förmodligen uppfattas som ett visst intrång i den enskildes rättssfär av den som berörs av åtgärderna. Vid den avvägning mellan önskemålen om större effektivitet vid skatte- och avgiftskontrollen och kraven på rättssäkerhet, som gjorts i lagförslaget, har enligt utskottets uppfattning rimlig hänsyn emellertid tagits till den enskildes berättigade intressen.

Tidigare riksdagsbehandling m. m.

En motion med samma yrkanden som motionen 1447 behandlades av riksdagen vid förra riksmötet och avslogs då på förslag av ett enigt skatteutskott i betänkandet SkU 1977/78:10. I fråga om yrkandet att bevissäkringslagens bestämmelser skall få tillämpas endast då skäligen misstanke om skattebrott föreligger erinrade utskottet om att man i de fall misstanke om skattebrott förelåg kunde igångsätta straffprocessuell förundersökning och att därvid betydligt mer ingripande tvångsmedel än enligt bevissäkringslagen kunde komma i fråga. I de situationer då bevissäkrings-

lagen var avsedd att tillämpas fanns, framhöll utskottet, ofta inte anledning misstänka brott, utan syftet med säkringsåtgärderna var att granskningsmyndigheterna omedelbart skulle få tillgång till räkenskaper och annat bevismaterial, som den granskade var skyldig att förete för kontroll men utan godtagbar anledning vägrade att utlämna.

Beträffande yrkandet att endast länsskatterätten bör få besluta om säkringsåtgärd framhöll utskottet, att behov av en sådan åtgärd ofta kunde konstateras först sedan granskningen påbörjats, varför det i regel var omöjligt att i förväg avgöra om tvångsmedel kunde bli nödvändiga för att få tillgång till erforderligt kontrollmaterial. Eftersom de situationer då säkringsåtgärder aktualiserades fordrade ett snabbt ingripande, om syftet med åtgärderna inte skulle förfelas, var det enligt utskottets mening angeläget att säkringsåtgärd kunde beslutas och verkställas utan dröjsmål. Beslutanderätten rörande andra säkringsåtgärder än eftersökning i privatutrymme borde därför – menade utskottet – tillkomma granskningsledaren och inte länsskatterätten.

Utredningen (Fi 1973:01) om säkerhetsåtgärder m. m. i skatteprocessen har genom tilläggsdirektiv i juni 1978 fått regeringens uppdrag att göra en översyn av reglerna om uppgiftsskyldighet och kontroll inom beskattningsområdet. Syftet med översynen är att modernisera och tekniskt samordna kontrollreglerna. I utredningsuppdraget ingår också att göra en utvärdering av de hittills vunna erfarenheterna av bevissäkringslagen och att söka inarbeta bestämmelserna i en gemensam kontrollagstiftning.

Utskottet

I motionen begärs två ändringar i den av riksdagen år 1975 antagna bevissäkringslagen för skatte- och avgiftsprocessen. Motionärerna vill att tillämpningen av lagen skall begränsas till sådana fall då skäligen misstanke om skattebrott föreligger och att beslut om säkringsåtgärd i samtliga fall skall meddelas av länsskatterätt.

En motion med samma yrkanden som motionen 1447 avvisades av riksdagen så sent som förra hösten på skatteutskottets hemställan i betänkandet SkU 1977/78:10. Utskottet anförde därvid att lagen främst skulle tillämpas i de fall misstanke om brott inte föreligger men då den granskade utan godtagbar anledning vägrar lämna ut sina handlingar. I fråga om kravet att endast länsskatterätt skall få besluta om säkringsåtgärd framhöll utskottet att en sådan åtgärd bör beslutas och verkställas utan dröjsmål och att beslutanderätten därför bör tillkomma beslutsfattaren och inte länsskatterätten. Dessa skäl mot ett bifall till motionen äger enligt utskottets mening alljämt giltighet.

På grund härav och då utredningen om säkerhetsåtgärder m. m. i skatteprocessen genom tilläggsdirektiv i juni i år fått regeringens uppdrag att

göra bl. a. en utvärdering av hittills vunna erfarenheter av bevissäkringslagen avstyrker utskottet bifall till motionen.

Utskottet hemställer

att riksdagen avslår motionen 1977/78:1447.

Stockholm den 27 september 1978

På skatteutskottets vägnar

ERIK WÄRNBERG

Närvarande: Erik Wärnberg (s), andre vice talmannen Tage Magnusson (m), Alvar Andersson (c), Tage Johansson (s), Nils Hörberg (fp), Rune Carlstein (s), Tage Sundkvist (c), Olle Westberg i Hofors (s), Kurt Söderström* (m), Hagar Normark* (s), Johan Olsson (c), Curt Boström (s), Margit Odelsparr (c), Bo Forslund (s) och Wilhelm Gustafsson (fp).

*Ej närvarande vid betänkandets justering.